

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

II. del: O nravni dobroti.

1. Predmet tega oddelka.

Veličasten je pogled na čudovito modro urejeni svet, iz katerega zajema naš um resnic brez konca in kraja. Kamor se ozremo in karkoli premislimo, vse nam kaže kaj novega, zanimivega.

V tem ogromnem svetu živi tudi človek, ima razne potrebe in pa razne moči. Potrebe ga gonijo sem in tje, in ker ima moči za delo, deluje na razne strani, deluje telesno in duševno, z umom in voljo. Vsakdo vé kolikor toliko, kaj in kako delujemo. Naše delovanje je tako obširno, da ga ne more vsega preiskovati jedna sama znanost, zlasti še zato ne, ker se dá obdelovati z raznih strani.

Lahko si ogledamo človeško delovanje na primer iz tega ozira, kakšno je sploh, kakšno je v posebnih razmerah, kako se preminja, kako napreduje. Preiskujejo delovanje našega telesa (fizijologija), naše duše (psihologija ali dušeslovje), zgodovinski razvoj (zgodovinopisje). A preiskovati se dá tudi z ozirom na to, kakšno bi naše delovanje moralo biti. Vemo namreč, da ni vse jedno, ali je naše delovanje tako ali tako, marveč v pameti so pravila, ki nam vele vajo to storiti, a ono opustiti. Vesoljno človeštvo priča, da so res taka pravila ali taki zakoni v naši naravi; ti zakoni določujejo in uravnavajo naše delovanje. Kadar se naše delovanje vjema z za-

konom ali pravilom, imenujemo je dobro, kadar se ne vjema, tedaj je zlo ali hudo ali slabo.

Ti zakoni ali omenjena pravila so za naše delovanje jako imenitna. Človek se zaradi njih razločuje od vseh drugih zemskih bitij. Ako opazujemo in preiskujemo človeško delovanje z ozirom na te zakone, sestavimo lahko posebno vedo, ki ima svoj posebni značaj in namen. Imenuje se ta veda *n r a v o s l o v j e*, in s to se hočemo pečati v tem (II.) delu.

Kakor smo določili in dokazali v I. delu glavne resnice o svetu, tako se oziram v tem delu na drugo vodnico svoje pameti, na *d o b r o t o*; po tej ideji bomo presojali dejanja in kazali, kaj je *n r a v n a d o b r o t a*, kdaj so dejanja dobra, kdaj niso dobra, in kakšen uspeh imajo.

Kako imeniten je ta nauk, treba le omeniti. Ta nauk nam kaže pravo ceno ali vrednost vsega našega delovanja, kaže nam, za kateri namen treba delovati, kaže nam smoter in tudi sad našega dela. Ako nam je odpiral I. del zaklade resnic, kaže nam ta del pot do npravne popolnosti.

2. Podlaga npravnosti.

Kako velik je razloček med dejanjem človeškim in dejanjem živalskim! Ako jezen človek ubije soseda, ako razjarjen vol nabode svojega strežnika — tedaj je oboje dejanje sicer nasilno, toda človek je storil hudobijo, vol pa ne. Zakaj ne? V čem je razloček?

Spomnimo se, da ima človek prosto ali slobodno voljo, kakor smo trdno dokazali.

Mati Italijanka.